

Викладач: Ренгевич О.В.

Предмет: Основи галузевої економіки і підприємництва

Урок 23

19.04.2022

Тема уроку: Економічні елементи процесу виробництва. Фонди підприємств та їх обіг

Опорний конспект

Основні елементи процесу виробництва

Розглянемо процес виробництва з боку основних елементів, визначення стану і взаємодії яких дає розуміння технологічного рівня виробництва.

Основними елементами процесу виробництва є праця, засоби праці і предмети праці.

Праця або цілеспрямована діяльність, передбачає застосування здібностей і трудових навичок людей, їх фізичних і розумових зусиль.

Предмети праці- Це те, на що спрямована праця людини, що складає матеріальну основу майбутнього готового продукту. До предметів праці належать земля, сировина, матеріали і т. П. Людина діє на предмети праці за допомогою засобів праці.

Засоби праці все те чим людина впливає на предмет праці, створюючи готовий продукт. Включають машини, інструменти, обладнання, виробничі будівлі, нафто- і газопроводи, канали, мости, транспортні засоби, резервуари і т. П.

У сукупності засоби та предмети праці становлять **засоби виробництва**.

Результатом виробництва є продукт. У ньому відображається праця: кваліфікований або некваліфікований, продуктивний або непродуктивний, а також стан засобів праці. Якщо праця, засоби та предмети праці були невисокої якості і до того ж погано організованими, то будемо мати низькі кількісні та якісні показники продукту

Сенс виробництва розкривається також в його організаційних формах, до числа яких належать:

1. розподіл праці;
2. обмін діяльністю;
3. управління.

Для організації будь-якого виробництва необхідно певним чином розподілити роботу людей і, відповідно, засоби виробництва, обмінюватися діяльністю, управляти процесом.

Розподіл праці передбачає спеціалізацію, тобто закріплення людей за певними виробництвами або видами діяльності. Спеціалізація може

здійснюватися на загальнонаціональному рівні, коли формуються певні співвідношення галузей або об'єднань галузей (легка, харчова, добувна промисловості, машинобудування або матеріальне виробництво, сфера послуг). У той же час спеціалізація здійснюється і в межах певної галузі (господарства, які спеціалізуються на тваринництві, землеробстві, бджільництві і т. П. В сільському господарстві). Спеціалізація може існувати в межах одного підприємства, де окремі люди зосереджуються на створенні певних елементів, деталей кінцевого продукту або виконують окремі операції, як це відбувається на конвеєрі.

Поділ праці, спеціалізація були предметом особливої уваги в роботі Адама Сміта "Дослідження про природу і причини багатства народів". У ній він визначив спеціалізацію як "ключ до багатства націй", що створює передумови підвищення продуктивності праці:

1. там де є багато видів діяльності, люди вільні обрати ті, які їм найбільш до душі;
2. при щоденному використанні одних і тих самих засобів праці накопичується досвід і зростає ефективність застосування цих засобів;
3. спеціалізацію можна з'єднати з механізацією;
4. повторення одних і тих самих операцій призводить до підвищення професійного рівня працівників.

обмін діяльністю є зворотною стороною спеціалізації: там, де існує закріплення людей за певними функціями, необхідно їх об'єднання (кооперація). Кооперація має такі ж рівні, як і спеціалізація: кооперація на загальнонаціональному рівні, галузевому та на рівні окремого підприємства.

Використання коштів виробництва там, де є спеціалізація і кооперація, передбачає певну координацію дій всіх учасників виробництва, наявність центру.

Процес координації та узгодження називається **керуванням**.

Фонди підприємств і показники їх ефективності

Виробниче підприємство не може діяти, не маючи засобів виробництва. Саме вони є матеріальною основою фондів. Термін "фонди" походить від латині і дослівно означає основа. Це дійсно основа продуктивної діяльності підприємства. Без неї немає основної ланки національного господарства. Без неї немає і власності, тому що спочатку потрібний об'єкт привласнення.

Деякі економісти замість поняття "фонди" вживають поняття "капітал". Обидві категорії мають право на існування, тим більше, що вони не є тотожними.

Слід зазначити, що не кожний капітал набуває форми фондів. Деякі економісти до поняття "капітал" включають не тільки матеріальні предмети, а

й нематеріальні елементи, такі як людські здібності, освіту. Іноді капітал пов'язують лише з грошовою формою існування, з сумою грошей.

Можна погодитись з тими вченими, котрі розглядають капітал у матеріалізованому вигляді, тобто у вигляді будівель, споруд, верстатів, машин, устаткування, сировини, комплектуючих деталей, що функціонують у процесі виробництва (А. Сміт, Дж. С. Мілль та ін.). При цьому такому капіталу дають назви "основний капітал" (засоби праці) і "оборотний капітал" (предмети праці).

В умовах змішаної економіки і визнання багатокладності не можна всі засоби виробництва вважати капіталом. Виходить, що дрібного виробника (кустаря або селянина, шевця або кравця), який використовує власну працю, має капітал, можна віднести до капіталістів. Так можна дійти висновку, що всі, хто має засоби виробництва, є капіталістами. Тоді виникає питання, що таке змішана економіка? Чи існує вона? Насправді ж засоби виробництва стають капіталом тоді, коли використання їх пов'язане з залученням найманої праці. Це основна риса капіталістичного укладу.

Отже, не всі засоби виробництва є капіталом. Однак усі засоби виробництва можна розглядати як фонди підприємства. Фонди підприємства не обмежуються засобами виробництва. Вони містять і грошові ресурси, які потрібні для відновлення спожитих засобів і предметів праці, виплати заробітної плати тощо.

Фонди підприємства - це матеріальні та грошові ресурси, потрібні для розвитку виробництва, створення продукції (послуг)

Виробничі фонди включають продуктивні фонди і фонди обігу. Продуктивні фонди поділяються на основні та оборотні. З допомогою саме цих фондів виробляється продукція (послуги).

Фонди обігу - це готова продукція, що перебуває на складі підприємства, а також відвантажена, але ще не оплачена покупцями продукція, кошти на рахунку підприємства, які необхідні для придбання предметів праці та виплати заробітної плати. Фонди обігу не входять до продуктивних фондів: вони не беруть участі в процесі виробництва.

Проте вони входять до складу виробничих фондів. Це пов'язано з тим, що на підприємстві є ще фонди невиробничого призначення. Вони використовуються для невиробничих потреб (житлові будинки, спортивні споруди, будинки культури, бази відпочинку, дитячі садки і ясла тощо). Фонди обігу в кінцевому підсумку мають виробниче призначення, навіть продукція, яка знаходиться на складі, після реалізації дає кошти, що спрямовуються на виробничі цілі. Через це фонди обігу не можна включати до фондів невиробничого призначення.

Фонди невиробничого призначення також поділяють на основні та оборотні.

Основні виробничі фонди є частиною матеріально-речових елементів виробництва, яка у вигляді засобів праці бере участь у багатьох виробничих циклах, частинами переносить свою вартість на готовий продукт, зберігаючи при цьому в процесі використання свою натуральну форму

Систематичне зростання виробництва продукції за рахунок повного завантаження основних фондів дає змогу збільшити їхню віддачу, а отже, підвищити ефективність виробництва. Головним показником ефективного використання основних виробничих фондів є фондівіддача. Цей показник показує випуск продукції, що припадає на 1 грн. основних виробничих фондів ОФП.

Основні чинники збільшення фондівіддачі такі:

- повне залучення у процес виробництва машин і устаткування;
- зростання коефіцієнта змінності;
- ліквідація простоїв;
- скорочення строків освоєння нових виробничих потужностей.

Резерви поліпшення навантаження устаткування, особливо на підприємствах машинобудування, характеризує коефіцієнт змінності, тобто відношення числа верстатозмін, фактично відпрацьованих устаткуванням за певний період, до кількості встановленого устаткування, помноженого на кількість днів розрахункового періоду.

Чинниками підвищення ступеня використання засобів праці є скорочення часу ремонту, усунення зайвих простоїв.

Збільшення випуску продукції в результаті інтенсифікації навантаження засобів праці - один з ефективних шляхів нарощування виробничих потужностей.

Досвід показує, що ефективність виробництва значною мірою залежить від технічного рівня основних фондів, їхнього своєчасного оновлення з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал
2. Зробіть стислий конспект до зошита
3. Побудуйте схему процесу виробництва (за напрямом своєї професії) і опишіть кожний елемент схеми.
4. Зробіть скриншот виконаних завдань та надішліть на e-mail:

ksenija.rengevich@gmail.com

або на Viber (096 699 17 66)